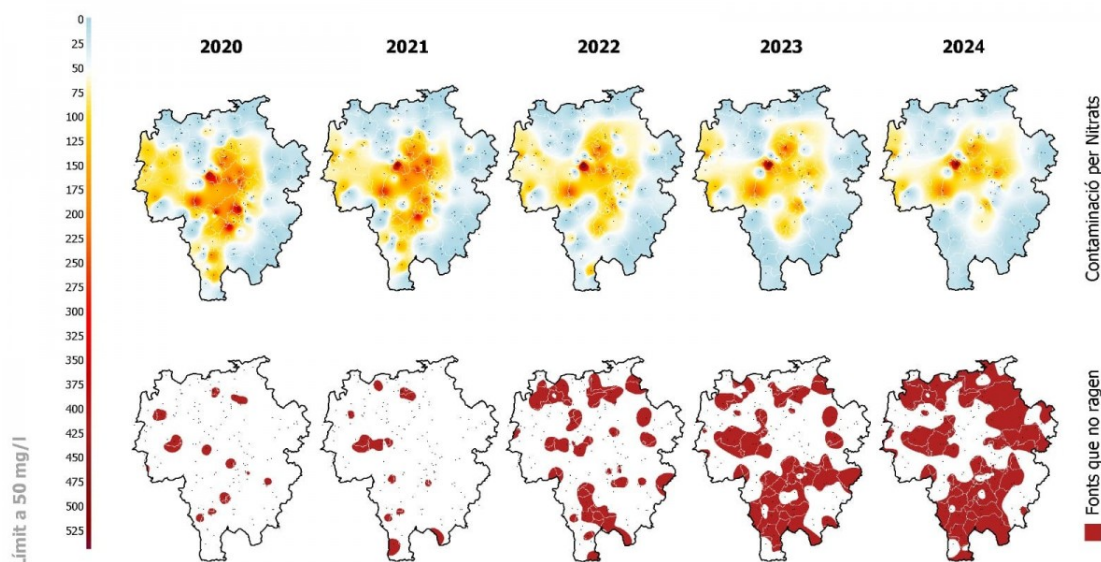


Setembre crític | | Actualitzat el 13/03/2024 a les 06:00

Un 52% de les fonts d'Osona i el Lluçanès ja no ragen i el 41% de les que ho fan, estan contaminades

Els resultats del mostreig anual del GDT demostren que cada vegada hi ha menys fonts que ragen i la contaminació continua mostrant nivells preocupants | El GDT no només atribueix la falta d'aigua a les fonts a la sequera, sinó també al consum sobredimensionat de la indústria agroalimentària



Evolució de la contaminació per nitrats i de fonts que no ragen segons el mostreig del GDT

Més de la meitat de les fonts d'Osona ja no ragen. En concret, un 52% de les 170 fonts que ha inclòs el Grup de Defensa del Ter (GDT) en el seu mostreig anual dut a terme per una seixantena de persones voluntàries. L'any passat, les que no rajaven eren un 42% de les fonts, i fa dos anys, un 33%. I és que en el mostreig de fonts del GDT, que tenia per objectiu inicial veure'n el grau de contaminació, cada vegada hi pren més importància el fet que ja ni tan sols ragen.

Des del GDT no atribueixen aquest fet únicament a la sequera. També hi ha les captacions d'aigua d'aqüífers que fa la indústria agroalimentària d'Osona, bàsicament vinculada al porc, a través de granges i escorxadors. Així, en el balanç que han presentat aquesta setmana no només han inclòs dades del mostreig, sinó també del consum d'aigua de la indústria agroalimentària, que en alguns municipis supera fins i tot la que en consumeix la població. «La sequera ha posat al descobert el segrest de l'aigua per part de l'agroindústria del porc», assenyalen des de l'entitat ecologista.

Segons càlculs estimatius que ha fet públic GDT, a Osona i el Lluçanès la indústria del porc consumeix 20,2 milions de litres diaris, i supera el consum domèstic, que està en 17,8 milions de litres diaris. La cabana porcina d'Osona i el Lluçanès, més l'activitat dels escorxadors, estaria consumint directament, l'equivalent a la despesa domèstic de 190.000 habitants, quan les dues comarques, segons dades de 2022, sumaren 165.500 habitants. Això sense tenir en compte la

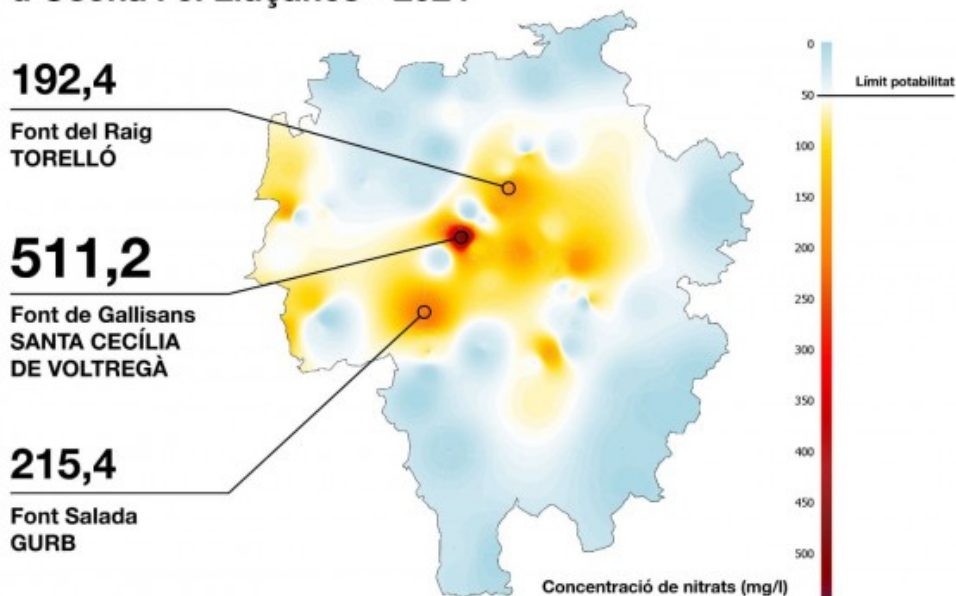
producció del menjar, que majoritària ve de fora.

Un milió de porcs a les granges, i els escorxadors en maten un milió més? cada mes

Tot plegat porta al GDT a reiterar una vegada més la seva demanda de reducció dràstica de la cabana porcina d'Osona fins a un 50% el 2030, «per tal d'assolir un llinar sostenible des del punt de vista climàtic, social i de salut». També de limitar i reduir la capacitat dels escorxadors actuals, «molt sobredimensionats a les possibilitats i necessitats de la comarca». Segons el GDT, per entendre el sobredimensionament dels escorxadors a Osona, si es compta que, segons dades majoritàriament procedents de la mateixa indústria, maten 36.000 porcs al dia, amb només 28 dies treballant, maten l'equivalent a la gran cabana porcina d'Osona i el Lluçanès, d'un milió de porcs.

Mapa de contaminació de les fonts d'Osona i el Lluçanès - 2024

Grup de
Defensa del Ter



Tornant al mostreig de fonts, de les 81 fonts que ragen, un 41% estan contaminades, el mateix percentatge que l'any passat. La mitjana de nitrats d'aquestes fonts que ragen és de 58 mg/L de nitrats enfront dels 56,1 mg/L de l'any passat. Per tant, es continua amb uns valors superiors al límit de contaminació fixat per l'OMS, que és de 50 mg/L. Hi ha algunes fonts, però, que ho superen amb escreix. Així, el podi el continuen ocupant la font de Gallisans, de Santa Cecília de Voltregà, amb 511,2 mg/L de nitrats, més de 10 vegades el límit de contaminació, seguida de la font Salada de Gurb, amb 215,4 mg/L, i la font del Raig de Torelló, amb 192,4.

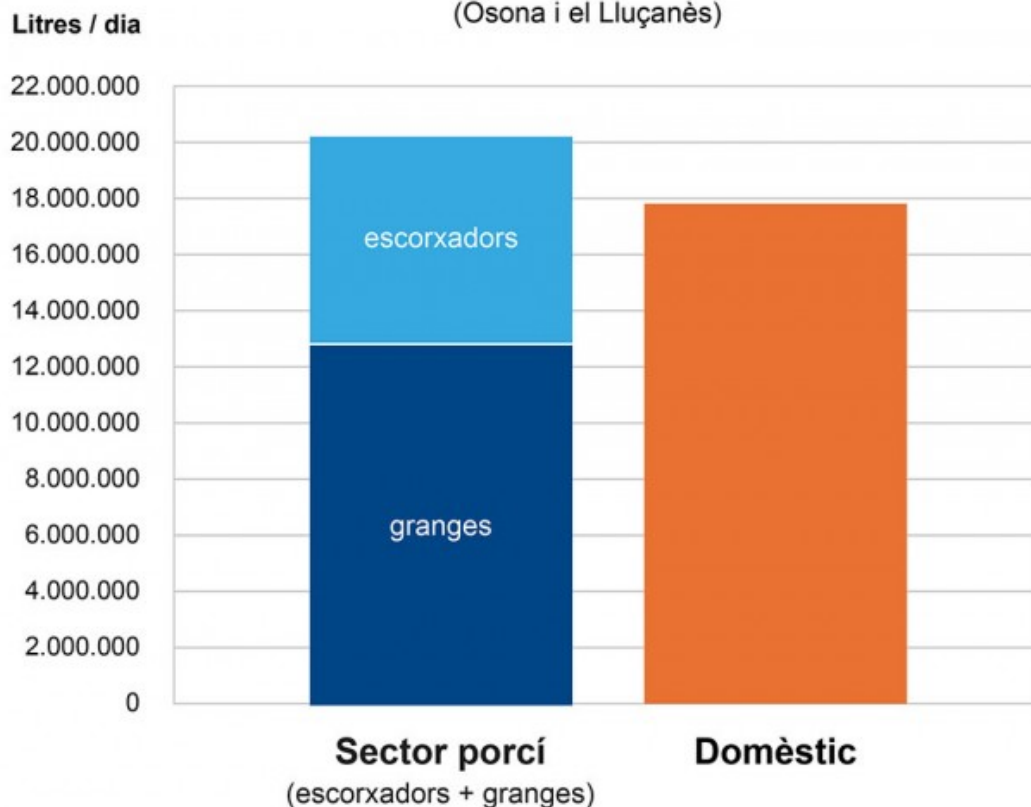
Segons el GDT, la ramaderia intensiva del porcí ha contaminat bona part dels aqüífers de Catalunya. I Osona i el Lluçanès s'han convertit en la zona zero de contaminació per nitrats d'origen ramader. «És un fet incontestable i reconegut per tothom, malgrat que cap administració hagi pogut o volgut solucionar-ho», assenyalen des del grup ecologista, que lamenta que aquesta contaminació ha inutilitzat una gran quantitat de pous i ha fet que molts municipis hagin hagut de buscar alternatives per abastir-se d'aigua. A Osona, recorden, això ha significat connectar-se al Ter, fer potabilitzadores i quilòmetres de canonades. «Tot pagat amb diners públics», recalquen.

En canvi, la indústria del porc, sí que ha continuat fent servir els pous i aqüífers per abeurar el bestiar i netejar les granges o fer funcionar els escorxadors. «Primer contaminen els aqüífers, i després se'n queden l'aigua, un negoci rodó!», lamenta el GDT. Sabent que les granges no solen estar connectades a la xarxa d'aigua potable, el GDT dedueix que l'aigua que els fa falta surt de captacions superficials o de pous, «legals o il·legals». Igualment, els escorxadors, tot i estar connectats a la xarxa, solen disposar de nombrosos pous que van tibant dels aqüífers.

A diferència de les fonts, «en totes aquestes granges i escorxadors, sí que hi raja l'aigua», emfatitza el GDT. «Així es van gastant els aqüífers, els nostres estalvis d'aigua, i curiosament trobem cada cop més fonts seques. És només la sequera?», es pregunten des del grup ecologista. I ho acompanyen d'un estudi del consum d'aigua dels principals escorxadors de la comarca, Le Porc Gourmet, Esfosa, Costa Food Meats, Patel i Mafriges, i d'una indústria que, tot i no estant vinculada al porc, sí que fa un gran consum d'aigua, Lliquats Vegetals, de Viladrau, productora, entre altres, de la marca de beguda vegetal Yo Soy.

COMPARATIVA CONSUM AIGUA

(Osona i el Lluçanès)



Comparativa de dades estimades de consum d'aigua domèstic amb el que fan granges i escorxadors a Osona i el Lluçanès. Font: GDT

12,5 milions de litres d'aigua diaris només a les granges d'Osona i el Ripollès

Vegem els números que fa el GDT, aproximats atesa la falta de transparència sobre el consum real d'aigua d'aquestes grans empreses alimentàries. La primera dada: la cabana porcina a Osona

i el Lluçanès fluctua al voltant del milió de caps de porc de bestiar, segons dades de la Generalitat de 2018. En concret, aquell any hi havia 1.088.489 caps de porcí a Osona.

Pel que fa al consum d'aigua per porc/dia a la granja, tot i que el GDT disposa de projectes d'ampliació de granges que parlen de 25 i fins a 40 litres, les xifres oficials són menors. Els estudis més coneguts del catedràtic de la Universitat de Lleida Daniel Babot, estimen en 11,5 litres de mitjana la despesa d'aigua per porc/dia. Multiplicant la cabana porcina pel seu consum diari en granja, s'obtenen els 12,5 milions de litres d'aigua diaris.

Quasi 10 milions de litres diaris entre els cinc grans escorxadors d'Osona

I els escorxadors? De llarg, el que fa un consum més extraordinari és Le Porc Gourmet, de Santa Eugènia de Berga. El GDT atribueix a aquest escorxador, que oficialment mata 1.000 porcs al dia, el 80% del consum d'aigua de les activitats econòmiques de Santa Eugènia. Això serien 563.692 m³ anuals, 1,5 milions de litres/dia. Aquí s'hi han de sumar els vuit pous que l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) els va autoritzar el 2012, amb una capacitat total de 500.000 m³ anuals, i que han pogut consultar en el seu registre de pous i captacions. En total, 2,9 milions de litres d'aigua diaris. Just 14 vegades més que el consum del sector domèstic a Santa Eugènia de Berga el 2022.

Anem cap a Vic. Comencem per Esfosa. Segons consta en l'Acord de declaració d'impacte ambiental del Projecte de canvi substancial de l'activitat de l'escorxador, publicat al DOGC el 20 de desembre de 2023, el consum d'aigua és de 697.384 m³, és a dir, 1,9 milions de litres/dia. Desconeixen quina part és de pous i quina és de la xarxa.



Foto de família d'alguns dels voluntaris que han col·laborat en el mostreig de fonts del GDT

Encara a Vic, tot i que també té centres productius a Gurb, a l'antiga Càrniques Solà, i a Roda de Ter, Costa Food Meat, ubicada al polígon Malloles a l'antiga Càrniques Toni Josep, mata en aquest últim escorxador 6.000 porcs diaris, que acabaran sent els 200 milions de quilos de carn que produeixen cada any per exportar a 56 països. En aquest cas, no disposen de dades d'aigua, però extrapolen el consum d'aigua a partir dels quilos de carn. Partint del document que tenen d'Esfosa, bastant clau per determinar el consum d'aigua, on es parla que produeix 360 milions de

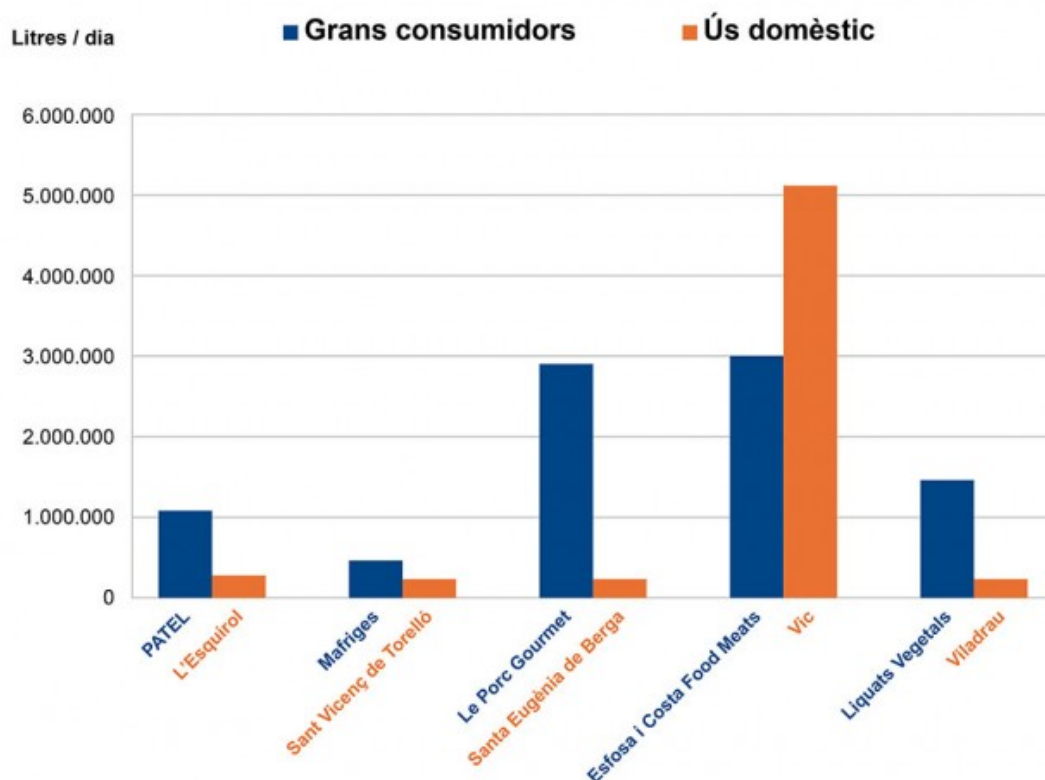
quilos de carn de porc, Costa Food Meat suposaria el 55,5% d'aquesta producció. I aplicant aquest 55,5% a la despesa d'aigua, s'obté la xifra de 383.561 m3 anuals: 1,1 milions de litres/dia.

Comparant el consum dels dos escorxadors vigatans, amb les dades del consum domèstic de tot Vic de l'any 2022, suposen aproximadament el 60%.

En el cas de Patel, de l'Esquirol, també parteixen de documentació de l'ACA, en concret del permís d'abocament, que teòricament ha de donar dades del consum, ja que les pèrdues consideren que han de ser molt petites. El GDT té el document que autoritza a Patel a abocar 390.185 m3 a l'any. Una dada que quadra amb el fet que és pràcticament el 90% de la totalitat de les activitats econòmiques de l'Esquirol de 2022. El problema, afegeixen, és que el GDT sap de l'existència de vuit pous de l'empresa, dos d'ells diuen que il·legals. No saben la quantitat d'aigua que treuen dels pous, «però probablement això vol dir que superen el seu permís d'abocament». Com que no ho poden demostrar, però, de moment compten els 390.185 m3 anuals, que són 1,1 milions de litres al dia. L'Esquirol, segons l'ACA, el 2022 va consumir en el sector domèstic 0,3 milions de litres d'aigua diaris. Patel multiplica gairebé per quatre aquesta xifra.

I finalment, per calcular el consum de Mafriges, l'escorxador de Sant Vicenç de Torelló, ho fan a partir del Projecte de Canvi Substancial de 2014. El projecte és clar pel que fa al consum d'aigua: entre la xarxa pública i els pous arriba a 172.416 m3 anuals; és a dir, 0,5 milions de litres diaris d'aigua al dia. Més del doble que el consum domèstic de Sant Vicenç el 2022.

COMPARATIVA CONSUM AIGUA



Dades estimades de consum d'aigua de la indústria agroalimentària d'Osona en comparació del consum domèstic als municipis on està ubicada. Font: GDT

I Lliquats Vegetals de Viladrau, la cirereta del pastís

Cas a part és Lliquats Vegetals de Viladrau, de la qual disposen de diverses informacions sobre consum d'aigua. En el registre de pous de l'ACA hi apareixen els seus dos pous de 75.000 m³ anuals cada un. Partint de la dada que aproximadament el 75% del consum d'aigua total de Viladrau va per Lliquats Vegetals, es traduirien en 287.782 m³ que, més els 150.000 m³ de pous, farien un total de 437.782,5 m³ anuals. I no paren de voler agafar més aigua. L'entitat Salvaguarda del Montseny ha tingut accés al projecte de Lliquats Vegetals de 2021, en el qual es quantifica el consum d'aigua en 540.000 m³, és a dir 1,5 milions de litres cada dia. Confrontant la dada amb el consum d'aigua del sector domèstic de Viladrau de 2022, l'empresa gastaria de l'ordre de set vegades més.

El GDT diu que ha fet públiques aquestes dades per entendre la magnitud d'aquests grans consumidors, més en una època de sequera com l'actual. «Per veure que la sequera potser fa que els aqüífers no s'omplin, però aquests grans consumidors són els que els estan buidant en gran part». I tot seguit fan una declaració d'honestedat, en reconèixer que potser han fet malament algun càlcul o potser han fet alguna estimació inapropiada. Però és per la dificultat per trobar dades i l'opacitat amb la qual es mouen aquestes empreses. Per això les conviden públicament a aportar tota la informació i, així, poder tenir dades més reals.

En definitiva, el GDT torna a reclamar, com fa des de fa dècades, una reducció i reconversió del sector porcí. «Si es vol abordar seriosament el problema de l'aigua a Catalunya, cal repensar el model porcí català, més encara en comarques com Osona i el Lluçanès, on el sector encara està més sobredimensionat». «Si les fonts i rieres no porten aigua, no és només per la sequera, també és perquè algú se l'emporta», remarquen.

Demanen reduir un 50% la cabana porcina d'aquí al 2030

Per això creuen imprescindible i urgent redactar i implementar un Pla estratègic de reducció de la cabana porcina fins a un 50% el 2030, i limitar i reduir la capacitat dels escorxadors. I en paral·lel, implementar una estratègia de reconversió del sector porcí industrial a Catalunya, que inclogui ajuts, suport i acompanyament a la pagesia familiar cap a sistemes productius ramaders agroecològics i sostenibles.



Presentació de les dades del mostreig de fonts del GDT i de consum d'aigua de la indústria agroalimentària

«Cal tornar a dimensionar les activitats ramaderes a les finques agràries. Sobren porcs, però falten pagesos», sentencien. I és que el model econòmic tan centrat en el porc, en opinió del GDT, ha significat una aposta pel treball precari; ha acabat pràcticament amb la pagesia, i contribueix enormement a la contaminació atmosfèrica local, i al canvi climàtic global.

Finalment, es demana que s'elabori, a través de l'ACA, un pla de control i recuperació dels aqüífers contaminats per nitrats, finançat pel sector porcí, així com un registre exhaustiu dels pous i captacions existents, per tal de tenir control en l'explotació d'aquests aqüífers.